

AZ ERDÉSZMÚZEUM ÜGYE

DR. RÁCZNÉ DR. SCHNEIDER ILDIKÓ

Az erdészeti gyűjtemények és múzeumok ügye nem újkeletű. Már az erdészeti felsőoktatás megindulásakor súlyt helyeztek arra, hogy szemléltetőeszközökkel segítsék az oktatást. Az erdészeti tanintézet első tanára, *Wilckens Henrik Dávid* 3718/1808. sz. felterjesztésében indítványt tett több egyéb mellett:

- „... 5. *Burgsdorf*-féle magláda beszerzésére,
6. *Göller* tanár 200 kötetből álló „*Forstbotanische Bibliothek*”-jének megvételére,
7. az erdőkáros rovarok gyűjteményének *George Dahl*-tól való megszerzésére” (1), amit engedélyeztek is.

A tanintézet második tanára, *Feistmantel Rudolf*, 1842-ben kérte az udvari kamarát, hogy az állattani előadásokhoz szükséges, különféle állatok beszerzését engedélyezze. Ebben az évben vásárolták *Ripka János* bélabányai erdő-örtől a 10 db-ból álló, kis madárgyűjteményt (2), ami mai kiállításunkon is látható. Szakfolyóiratunkban, az Erdészeti Lapokban, 1866-ban jelent meg egy kétrészes cikk *Erdődi (Divald) Adolf* tollából, amely felhívta a figyelmet az erdészeti kiállítások fontosságára, megjegyezve, hogy „Erdészeti múzeumok pedig maiglan még sehol sem léteznek. Tanintézeteink ugyan bírnak gyűjteményekkel, de ezek hihetetlenül szegények...” (3). 1868—69-ben került az Akadémia birtokába *Brusek Henrik* erdőmester 160 db-ból álló madárgyűjteménye és *Hajek Károly* hagyatékából egy 48 párból álló agancsgyűjtemény. 1869-ben vásárolták meg a *dr. Bücher*-féle gomba-mintagyűjteményt Berlinből (4).

Az első — hazai — erdészeti múzeum gondolata *Pió Kornél* állami faraktárkezelő nevéhez fűződik, aki az Országos Erdészeti Egyesület 1883. évi — Budapestten rendezett — közgyűlésén vetette fel. A javaslatot elfogadták, megkezdődött a gyűjtés és létrehozták az Erdészeti Múzeumot. Az 1885. évi, országos kiállítás zárása után a múzeum sok anyaggal gyarapodott (adományozások, adakozások útján), amit 1892-ben — anyagi okok miatt — feloszlattak, gyűjteményeit a különböző erdészeti tanintézetek kapták (5).

A selmecbányai akadémia is gyűjtött szemléltetőanyagot és szerzeményezései folytán az erdőhasználati és iparműtani gyűjtemény 1885-re Európa legfelszereltebb gyűjteménye lett, ami elsősorban *Szécsi (Nikel) Zsigmond* nevéhez fűződik. Az 1892. június 26-án megnyitott, új akadémiai épületben nagy értékű gyűjteményeket helyeztek el, melyek több darabja ma is látható kiállításunkon, illetve raktárunkban. Az Erdészeti Akadémián akkor nyolc különböző gyűjtemény (növénytani, erdővédelmi, erdőtenyésztéstani, állattani,

erdőrendezéstani, erdőbecsléstani, erdőhasználat- és iparműtani, valamint vadászati és halászati) volt található gazdag anyaggal, amelynek nagy része a bécsi és budapesti közkiállítás után — ajándékozás révén — jutott az akadémia birtokába (6).

Az Erdészeti Lapok tanúsága szerint *Darányi Ignác dr.*, földművelési miniszter a Mezőgazdasági Múzeumot gazdasági múzeummá kívánta kibővíteni az erdészet bevonásával (7). A felhívás hatására elkezdődött az erdészeti anyag gyűjtése. A Mezőgazdasági Múzeumban létrehozta egy külön erdészeti részleget, amelynek újonnan tervezett kiállítása ma is látható a Vajdahunyadvárban.

A Sopronba áttelepült főiskolán 1924-ben ismét komolyan vetődött fel a múzeumalapítás gondolata, s ennek eredményeként, 1929. november 5-én *Fekete Zoltán* elkészítette és benyújtotta a M. Kir. Bányamérnöki és Erdőmérnöki Főiskola Fejlődéstörténeti Múzeum szabálytervezetét. A következő évben nagyszabású gyűjtés kezdődött az átköltözés során erősen megcsappant korábbi gyűjtemények pótlására, illetve újabb anyagok megszerzésére. 1930-ban *Bolman Géza* rektor kérte a szakközönség segítségét a gyűjtőmunkában (8) és 1931-ben sikerült felállítani a múzeumot.

A fejlődés útját a II. világháborús események megszakították és a felszabadulást követő átszervezések gyakorlatilag szétzilálták az addig összegyűjtött, őrzött és gyarapított anyagot. A múzeum szelleme azonban tovább élt felsőfokú intézményünkben. 1954-ben *Faller Jenő* jelentette, hogy megnyitották az egyetemi múzeumot, amely szerdánként 10—13 óráig tartott nyitva (9), de a gyűjtést továbbra is folytatták és ebben a munkában kérték az egyetemi ifjúság segítségét is (10).

A bányamérnöki kar eltávozásával ismét átszervezésekre került sor. A múzeumi szobát bezárták, bár a főiskolán, illetve egyetemen mindvégig voltak lelkes hívei és támogatói a múzeumi ügynek. A múzeum ügyének szunnyadása idején egyes tanszékek, de főként a központi könyvtár munkatársai folyamatosan gyűjtötték és őrizték a szakmatörténeti dokumentumokat, emlékeket.

1983-ban, az erdészeti felsőoktatás fennállásának 175. évfordulóján nyitották meg az Erdészeti, Faipari és Földméréstörténeti Gyűjteményt (11). A kiállítás először a Tanulmányi Állami Erdőgazdaság székházában, négy teremben kapott helyet (1983. augusztus 27.—1986. május 26.), majd az épület egyetemi tulajdonná válása után — a műemléki feltárás és az azt követő felújítás időtartamára — a gyűjteményt átköltöztették a Szt. György utca 14. sz. épület udvarán levő középkori torony szuterénjébe (ez az Erdészeti és Faipari Szakközépiskola tulajdona), s itt, 1986. június 17-én, ismét megnyitották. A gyűjtemény kiállítása ma is itt látható.

Az Erdészeti Múzeum új épülete

A jelenleg felújítás alatt álló múzeumi épületünk (Sopron, Templom utca 4.) — a volt *Esterházy*-palota — a belváros legelegánsabb részén található (a Bányászati Múzeum mellett). Tulajdonosai a XV. század elejétől ismertek és mindig magas rangú emberek voltak. Jeles személyek kezén fordult meg az épület, míg 1612-ben — házasság révén — *Esterházy Miklós*, a későbbi nádor birtokába került, és 1945-ig a család tulajdona volt. (Érdekességként említtem, hogy 1921 decemberében, a népszavazás napjaiban, ebben az épületben

működött az a szövetségközi bizottság, amely a Sopron és nyolc környező falu hovatartozását eldöntő szavazatokat számlálta.)

A régészeti feltárás a pincében I. és III. századi római falakat, az udvaron a városfalat belülről kísérő, *Árpád*-kori fal darabját és az épület déli oldal-szárnyában ugyanilyen korú kutat talált. Az épület több átépítés nyomát, s emlékeit viseli és őrzi mind alaprajzi, mind vertikális vonatkozásban. Az épület mai tömege és az udvart körülzáró alaprajza a XVII. század eleji építkezések során alakult ki. Az utolsó, lényeges átalakítás a XVIII. sz. második felére tehető. A helyreállítás során a XVII. századi utcahomlokzat került visszaállításra, belső kialakítása — teljes egészében — múzeumi célú. A kiviteli terveket az Országos Műemléki Felügyelőség munkatársai készítették, a felújítást az OMF soproni kirendeltsége végzi. Az épület tervezett átadási ideje 1990. december 31.

A gyűjtemény pillanatnyi helyzete

Az eddig összegyűjtött múzeumi anyag egy része a már korábban említett kiállítási helyen látható. A bemutató kissé összezsúfolva foglalalkozik az oktatástörténettel, az ifjúsági élettel, az erdészettel, faiparral és földméréssel (17 tárolószekrény és két tárolóasztal tárgyi és dokumentációs anyaga mellett, néhány makett, az 1842-ből származó madárgyűjtemény, 2 selmeci rovargyűjtemény alkotja a kiállítás anyagát). Az értékek másik része egyes tanszékeken (tanszéki leltárban), valamint — az asztalos- és kárpitosipari gyűjteményből átvett tárgyi és írásos emlékek (ajándék!), az adományok, ajándékozások és gyűjtés útján birtokunkba került tárgyak és dokumentumok — a régi kollégium alagsorában (a múzeumi szakkör három szobájában), továbbá a központi könyvtárban kerültek elhelyezésre. A múzeumi tárgyak, írásos és fotóemlékek karbantartása és leltározása folyamatosan történik, eddig a múzeumi szakkör tagjainak segítségével, szeptember 1-től már egy restaurátor közreműködésével.

Az elkövetkezendő hónapok és évek a leendő állandó múzeumi kiállításra való felkészülés jegyében fognak telni. Feladatunk a kiállítási tervek elkészítése, további gyűjtés és karbantartás, modell- és makettkészítés, hiányzó dokumentumok fotóinak, rajzainak, másolatainak megszerzése, az egyes, értékes darabok történeti feldolgozása stb., ha erre a személyi feltételek biztosítottak lesznek. Itt ragadom meg az alkalmat, hogy

kérjem a tisztelt szakközönség támogatását és segítségét

a gyűjtemény további gyarapításában. Minden emléket szívesen fogadunk (fagombtól az erdészegyenruháig, régi használati és dísz tárgyakat, műszereket, rajzeszközöket, írásos emlékeket, dokumentumokat: okleveleket, iratokat, levelezést, kéziratokat, rajzokat, jegyzeteket, térképeket, szakkönyveket, bútort stb.), a látszólag jelentéktelennek tűnő apróságokat is, hiszen lehet, hogy az értéktelennek látszó, apró emlék (tárgy vagy dokumentum) fontos láncszeme szakmatörténetünknek.

Kérem, tájékoztassanak minden olyan — gyűjtőkörünkbe tartozó — hagyatékról, lelőhelyről, melynek anyaga megfelelő gondoskodás hiányában elpusztulna. A gyűjteménybe bekerülő minden anyagot gondosan megőrzzünk, és ha állandó kiállításunkba nem is kerülhet be minden, a fennmaradó emlékeket elraktározzuk és azokból — terveink szerint — időszaki, esetleg vándorkiállításokat szervezünk, illetve tartós kölcsönzéssel kihelyezzük szakmai kiállítóhelyekre. Segítőkész támogatásukat előre is megköszönöm.

Jegyzetek

1. *Vadas Jenő*: A selmezbányai M. Kir. Erdőakadémia története és ismertetője. Budapest, 1896., 10. p. — 2. *Vadas Jenő* (1896): 46. p. — 3. *Erdődi Adolf*: Az erdészeti kiállítások ügyében. Erdészeti Lapok, 1886., 67. p. — 4. *Vadas Jenő* (1896): 122. p. — 5. *Király Pál*: Az Országos Erdészeti Egyesület, 1866—1966. Budapest, 44—45. p. — 6. *Pauer János*: A selmezbányai M. Kir. Bányászati és Erdészeti Akadémia története. Selmezbánya, 1896., 186—188. p. — 7. Erdészeti Lapok, 1900., 1208—1209. p. — 8. Erdőgazdasági Szemle, 1930., I. kötet, 1—2. sz., 84—86. p. — 9. *Faller Jenő*: Megnyitottuk egyetemi múzeumunkat. Soproni egyetem, 1954., I. évf., 2. sz., 2. p. — 10. Soproni egyetem, 1955. június, 24. p. — 11. Működési engedély száma: Mk/d/36 — 1962.

EGY ERDŐMÉRNÖKNŐ GONDOLATAI, PÁLYAFUTÁSA ELSŐ STÁCIÓJÁN

Eljöttem hozzátok, ti soproni hegyek,
lankás, meszes dombok, kavicsos, sík
terek,
hogy megkérdezem én, ti mit
rejtegettek?

Mutassátok nékem erdőtök titkait,
A talajotokat, hol a gyökér lakik.

Száraz tűzegyszőnyeg takarója alatt,
az apró gyökérhad hová, merre halad?

Magas ormon gneisztömbök, s kövek
közt,
fakó vályog milyen mélységet ad?
Hűvös hajnal pajkos lehetetjé e köveken
vizes foltot miért hágy?

Orom mögött széles, lapos térség,
mit bársonyos hűsvéti fű takar,
tavasz jöttén és őszi időben,
miért cuppan fel a bakancstalp alatt?

S túl a nagy hegyeken, a lankás
dombokon,
finom koromlepel fehér követ burkol,
miért nem nő meg erdő
a cseplesz foltokon?

De még tovább űz s hajt kíváncsi
képzetem,
Ős-Rába teraszán miféle enyv terem,
mely összeragasztja az apró köveket,
hogy a fa gyökere tovább ne mehessen.

Ezer kérdés zsong-bong itt most
körülöttem!
Azért jöttem bizony, hogy mindezt
megnézzem.

Ismételten kérem; hegyek, völgyek,
dombok
tárjátok fel nékem kincsetek
s titkokot.

Sopron, 1965. november

PM

SZEMELVÉNYEK A RENDEZŐBIZOTTSÁGHOZ ÉRKEZETT LEVELEKBŐL

„...a nótalálkozó után, annak utóregzéseként, néhány percre még figyelmedet kérjük. Nem hagyhatjuk ki — hogy miután már útközben hazafelé, és már azóta, itthon is kiértékeljük a rendezvényt — ne írjuk meg Neked, milyen jóleső és kedves volt valamennyiünk számára. Anélkül, hogy jelentőségét túlértékelnénk, meg kell állapítani: időszerű, a közvélemény, de elsősorban az erdésztiársadalom figyelmét felkeltő esemény volt...”

„...köszönöm és elismerésemet fejezem ki a nagyszerű rendezésért, szervezésért, figyelmességért, vendéglátásért és programért...”

„...köszönetet szeretnék mondani Neked és a rendezőknek. Szándékomban állt ezt személyesen is elmondani, de önző maradtam: hagytam magamat érzelmeimtől elragadni, az elmúlt szépségesen szép emlékeiben fürdőzni...”

„...Megköszönöm Nektek azt a szívet melengető néhány szép órát, amit oly gondos szeretettel rendeztetek, szerveztetek meg számunkra...”

A háztartással, gyermekeinkkel, férjünkkel elboldogulunk magunk is. Nem kell hozzá sem az egyesület, sem pedig a főhatóság segítsége.

Viszont kell a mag-csetettermelés, a környezetvédelem (levegő — vizeink, erdeink tisztasága), a tölgy-pulsztulás nagy-nagy problémájának megoldásához.”

„...Örülök, hogy részt tudtam venni a találkozón, nagyon jól éreztem magam. Annak pedig különösen örülök, hogy ilyen összefoglalója lett az egésznek... Utólag eszembe jutott... — egy Bedő A.-idézet — ... »Bennünket minden érdekel, ami az erdőből jő«...”